

Austatud lugeja!

Mai keskel toimus Tallinnas konverents „Kohtureform 30“. Räägiti ühest ja teisest. Loode-tavasti jõuab nii mõnegi tõstatatud probleemi analüüs ka Juridica lugejateni. Seega ei rutta ma sündmustest ette. Selle asemel kirjutan ajakirjandusest, kelle esindaja sai samuti paneel-diskussioonis sõna ja kes tuliselt selle valdkonna huve kaitses.

Kohtupidamine on Eestis reeglina avalik – need, kes ei suuda vaidlust isekeskis lahendada, peavad tegema seda potentsiaalselt kõigi ees. Kuuldavasti oli avalik kohtupidamine kunagi samasugune meelelahutus nagu gladiaatorite võitlus või hukkamine turuväljakul. Nüüd on kohtusaalid väiksed ja tühjad. Pakun välja, et enne jäid nad tühjaks ja alles siis väikeseks – milleks teha suurt saali, kui kohtunik ja advokaadid mahuvad ka väiksemasse?

Antagu mulle andeks, aga kehtiv menetlusõigus, menetlejad ja menetlusosalised annavad endast absoluutselt kõik, et publikut saali ei tuleks – seda igas menetlusliigis. (Huvitav, kas kunagi võiks selles valguses tekkida ka mõni tõsine põhiseaduslikkuse järelevalve vaidlus? Avalik kohtupidamine on meil ju põhiõigus). Mõistlikule kõrvaltvaatajale tundub saalis toimuv täielik aja raiskamine, pealegi valdavalt võõrkeelses keskkonnas. Kui põnevus tekibki, siis kohe see ka lämbub. Sellele vaatamata teavad ju kõik, et kohtupidamine on põnev! Siin tuleb appi ajakirjandus. Ta võtab toimuva lühidalt kokku ja paneb arusaadavasse keelde.

Endine riigikohtunik rääkis hiljuti loo, kuidas üks kassatsioonkaebus olnud üle 300 lehe pikk. Kohus palus teha sisukokkuvõte, mis jääks 10 lehe piiridesse, andes selleks 10-päevase tähtaja. Advokaat palus tähtaja pikendust. Ehk siis: asja lühidalt kokku võtmine ei ole lihtne, isegi kui keelt tunned. Mis aga veel siis, kui ei tunne?

Jälle palun andeks, aga ajakirjandus ei tunne meie keelt. Enesesüüstajad meie seast ütlevad – rääkigem lihtsamalt! Lihtsam sõnakasutus ei ole aga imerohi, kui me saalis toimuvat sisu ja vormis inimsõbralikumaks ei muuda. Ükskõik kes see inimene siis ka ei oleks – menetlus-osaline, nn avalikkuse valvekoer või higi, verd ja pisaraid vahetult näha tahtev pealtvaataja. Sest nagu Liina Naaber-Kurissoo konverentsil õigesti märkis – kohtupidamine on inimeste jaoks, mitte vastupidi.

Ülle Madise kordab juba aastaid õigustatult nagu mantrat: selgelt, lühidalt ja arusaadavalt saab end väljendada see, kes ise asja tunneb. Ise armastan tuua paralleeli liiklusega. Tänapäeval juhib enamik meist autot ja seda igapäevaselt. Pidev praktika on viinud selleni, et tun-neme end liikluses kindlalt, nii liiklusreeglid kui ka nende järgi käitumine on meil veres. Võib tekkida ka keerulisem olukord, kus peame end autopiloodilt ümber lülitama käsijuhtimisele, võttes appi kogu oma kogemused, teadmised ja oskused. Kui see hetk õnnelikult möödub, siis tuleb end koguda ja alles siis saab jätkata. Jurist on õppinud seadust tundma, praktiseerib samuti igapäevaselt, midagi on ka veres, aga valdavalt tegutsetakse käsijuhtimisel ja vajaliku kindlusega. Olgu selle põhjuseks siis reeglite elukaugus, vastuolulisus või paljusus, tegutseja ebapiisav ettevalmistus või lihtsalt küündimatus – tähtis on tulemus. Välispidiselt on selleks segadus, sisemiselt kurnatus.

Ja siis tuleb ajakirjanik, valgel hobusel. Teda ei kammitse ei materiaal- ega menetlusõigus, sajad lehed kirjalikke tõendeid, ka mitte tunnistajad. Ja mis põhiline – tal on kiire, sest homme leht vajab täitmist. Ta kuulab natuke üht ja loeb pisut teist ning op-laa, see „mis tegelikult juhtus“ ongi vaataja/lugeja ees avalik. Ma olen nõus, et juura ei peagi kõrvaltvaatajat kammitsema. Kehtiv õigus peab olema õige ja õiglane. Juura on kui matemaatilise teoreemi tõestus, tee õiglusele. Kui tõestuse tulemuseks on ebaõiglus, siis kontrolli üle – äkki tegid tõestamise käigus vigu. Aga tõenditest ei saa end lahti haakida ka ajakirjandus. Ja kiirustamisest tingitud pealiskaudsust ei õigusta vastulause esitamise võimalus. Seda muidugi juhul, kui ajakirjandus tahab olla õiglane.

Katrin Prükk